

Ons Land : 7de jaargang nr 10 van 11 April 1925

LEO MAES

Poterie Flamande, zeggen de Vlaamsche dochters, die uit de kostschool komen, als ze willen spreken van dat eigenaardig sieraadgoed uit gebakken aarde vervaardigd. Doch sommige moeten bij het aanschouwen van die potten en pannekens, kannen en kroezen, pullen en pateelen, vaten en ventjes, binnensmonds gemompeld hebben: Wat zal men nog uitvinden en waartoe, in Gods naam, moet al die bucht toch dienen,....

Vlaamsch Kunstvaatwerk!...

Maar 't is eene uiting van Vlaamsche kunst, die dood was en herleeft nu met de algemeene ontwaking van Vlaanderen.

In het oud stadje Thorhout woont en werkt de wekker van het aloude vlaamsche kunstpottenbakken. Gesproten uit eene familie, die sedert drie eeuwen ter stede het pottebakkersambacht uitoefende, begon de heer Leo Maes rond 1877 kunstvaatwerk te

vervaardigen. Eerst wrocht hij voor vrienden en kennissen; later voor jan en alleman, ja, tot voor Zijne

Hoog- weerdigheid den bisschop van Brugge en Zijne Majesteit Leopold de Ilen

Zoo ver en wijd vermaard zijn heden de kunstwerken van Leo Maes, dat het grootste deel der winkels van vaatwerk onzer steden van hem afnemen.

Duitschland, Engeland, Frankrijk, tot Amerika toe schatten zijn kunst hoog en naar

waarde. Ook vanuit de Spaansche bezittingen, zelfs vanuit onzen Congo

komt er gestadig vraag naar.

Eenige woorden over het kunstvaatwerk van kunstenaar Maes zullen dus niet ten onpas komen in "Ons Volk"

Hoe men het vervaardigt?

Te Thorhout gaat alles nog op de oud-voorvaderlijke wijze, die toch altijd de beste en ook de meest kunstvaardigste zal blijven: met de hand!...

De grondstof is klijt- of pijpaaarde, die eerst fel doorkneet wordt en met kleurstof verwrocht. Daarna deelt men den bekomen deeg in groote en kleine klompen, naar gelang de te vervaardigen voorwerpen. Een klomp wordt op een ronde schijf gebracht, een leerjongen stelt die schijf in een draaiende beweging,..en, terwijl de klomp aan het schijveren gaat, vormt de meester-

pottebakker door het toverspel van zijn kunstige vingers het gewenschte vaatwerk. Ziet den klomp daar op de schijf.... Wat wilt ge dat de meester u draaie,...Eene bierkan?... Eene tabakspot?...Spreekt en hij zal eens goedig

glimlachen en u binnen de kortste stonden voorzetten wat gij verlangt. Daar, aan de draaischijf, toont zich Leo Maes reeds de handige kunstenaar. Doch daar is wel het minste van zijn kennis, van zijn handig vernuft aan de dag gelegd. Wanneer het nessesche, wakke vat van de schijf komt, heeft het nog zijnen alledaagsche vorm: een bloempot of een doodgewone kruik: doch, nu zal de kunstenaar de ziel erin steken...Hij laat het voorwerp eerst wat drogen en dan, bij middel van een soort meskens of drijfstokskens, kerft hij met meesterlijke greep in de natte aarde allerhande lijnen en groeven uit den hoofde, volgens ingeving zijner kunstenaarsziel, of naar de ruwe teekeningen die voor hem liggen. En, in die geulen zet of legt hij kleine klompjes of tot draden gerolde klei; en allerhande uitspringende landschappen, vogels en vee, bloemen en bladeren, spreuken en opschriften komen van onder 's meesters hand. Nu gaat het vaatwerk naar de droogzalen voor dagen en weken, totdat het bekwaam is het vuur te doorstaan. Vooraleer de gedroogde stukken

den oven in moeten, worden zij overgoten met een vochtig glimmsel, dat onder het branden zal insmelten, de versiersels vast doen bakken en aan het geheel een blinkend vertinsel

geven. In den oven schieten de vaten hunne kleuren. Als de brandtijd voorbij is, laat men den oven langzaam verkoelen, acht dagen lang. Eindelijk komt het vaatwerk gereed en in

zijn volle wezen en sierlijkheid den oven uit, om onmiddellijk naar zijne bestemming verzonden te worden.

Het kunstvatwerk van Thorhout draagt zijn eigen merk en stempel en in hem leeft de ziel van zijnen eigen verveerdiger!...

Verdiene die ruwe uitgewrochte vaten met bulten en knuisten, grove beelden en zichten, scheeve en onregelmatige streepen en dooreenloopende verwen,

verdiene zij wel den naam van kunstwerk ?.

Kan de meester pottenbakker zijn werk niet beter in den schijn verzorgen en afwerken ? Of zoekt hij misschien in den smaak te vallen der oudheidliefhebbers en door een ouderwetsch uitzicht aan zijn werk te geven oud-vlaams pottenbakkersgoed na te werken ? Doet zulks den verveerdiger opmerken en hij zal weeral goedig glimlachen en u zeggen : Ruwe grondstof wil ruw bewrocht worden : ze kan haar wel laten bewerken tot fijn werk en opsieren met onderscheidene kleuren, doch in zulk werk licht een leugen: lichte tooiing past geen ruwe stoffe ! Vanwaar die zweem van oudheid in het kunstwerk van Leo Maes

Het geheim ervan ligt hierin, dat de meester dezelfde grondstof met dezelfde eenvoudigheid als zijne voorouders bewerkt, hoewel met meer kunst en verfrijkdome.

Die gelijkenis van sommige zijner werken met oud-vlaams aardewerk, is soms zoo groot dat het niet moeilijk valt een nieuw gebakken maar eenigzins bestoven vaatwerk voor oude waar te doen doorgaan. Over een twaalftal jaren

ging Leo Maes de bewaarkamer van oudheden bezoeken, te Brugge. Midden het oud pottenbakkersgoed vond hij een tichel en een pateel, waarvan de bewaarder getuigde “dat ze wel honderd jaar oud moesten zijn!...” ’t Waren stukken die de heer Maes eighandig vervaardigd had, den tichel in ’t jaar 1881, en ’t pateel omtrent 1892: zijne naamtekens stonden er nog op te lezen?!...

De Engelsche kenner, Otto Brandes, zegt ervan: “Het vaatwerk van Thorhout doet denken op het oud Vlaamsch, bijna geheel verloren gegaan kunstpottemakkerschap ; door zijne kunstwaarde, zijne eenvoudige versieringen en zijne heerlijke verfpracht. Doch de oude kunst is verjongd en verfraaid!... Bij de oude geel- groen- en bruin- verven is er een keurig en toch bescheiden blauw gekomen, dat aan al deze zaken een eigenaardige bekoorlijkheid verleent. “

De oude pottenbakkers kenden slechts drie kleuren: geel, groen en bruin. Leo

Maes bezit het geheim van een lieflijk blauw, dat zijn kunstvaten een blijer en bekoorlijker uitzicht geeft, en waarom ze ook zoo gezocht worden. Andere pottenbakkers hebben het Leo Maes trachten na te doen: doch geen een lukte er in hem, tot nog te evenaren.

Verders zegt Brandes nog:

“Wat bij het eerste gezicht in het oog springt is dat ieder van die gewrochten, in gedaante en in verf, een eigen stempel draagt, die elk stuk als een eigenaardig kunstwerk waarborgt. Tot in de kleinste, in de

eenvoudigste, ...een aschbak of bierpot,...is de hand van de kunstenaar te herkennen en te bespeuren.”

Leo Maes is een echte en zuiver vlaamsche kunstenaar ! Hij versiert zijn gewrochten met vlaamsche landschappen, --daar vlaamsche gewassen in groeien, daar vlaamsche dieren in loopen of vlaamsche vogels in rondvliegen, met vlaamsche zeegezichten, waar de vlaamsche blauwvoet boven wiegewaagt.

Al wat eigen Vlaamsch klinkt of Vlaamsche gedachte weergeeft, wordt in die kunstvaatwerken geschilderd en gebakken. Zoo leest men b.v. “De Vlaamsche kunste, biedt u zijn junste”

of “Vliegt de blauwvoet, storm op zee”

of “Eigen heerd, is goud weerd “

Spreekt den heer Maes aan en hij zal u glimlachend te woord staan, bescheiden en sober van uitdrukking ; doch daarachter zult gij den sterken wil voelen van den man die, hij alleen, eene vervallen kunst ophield en tot nieuwen bloei bracht !...Een Vlaamsche kop, die Leo Maes : hij mint zijn volk dat hij beter maken wil hij is immers de onverschrokken katholieke, dien de vijanden van landaard, en de volksverleiders vreezen tevens en eeren ; hij is de vrijgevige wel doener, dien de armen en kleinen liefhebben.....Leo Maes staat in Thorhout aan de spits der gezonde en rechtmatige volksbeweging !.. Eeuwen lang werd de pottenbakkerskunst in Vlaanderen beoefend en genoten. Doch zij verviel gelijk al het andere in ons arm uitgeputte en verbasterde vaderland. Maar nu rijst de dageraad in Vlaanderen !... Welstand, volksontwikkeling, bloei der kunsten staan, voor goed, op de dagorde. 't Mocht toch ook wel, en't moest, dat die aloude in-vlaamse kunst, die met het wordeke “vlaamsche”

“Vlaamsche potterij”, waarvan de franschen “poteries flamandes” maakten,

**het Vlaamsch en
Vlaanderen de wereld rond
bekend zouden maken,
weer zou groeien en bloeien
! En de eer en tevens het
genot van dat wekken en
herworden werd aan het
Thorhoutsch kind, Leo
Maes, beschoren !...
Door kunstrijker leest en
verfverwerking is die
kunst, onder zijn hand en**

**geest, nu verjongd en verfraaid : en zoo stemt zij te beter overeen met dien
lossen en ongezochten zwier, dien men heden ten dage zoo gretig begeert in de
nieuwe kunstgewrochten. Zij leve en bloeie dan, die heropgewerkte oude
vlaamsche pottebakkerskunst !**

**En mogen hare kunstwerken, buiten den lande Vlaanderens kunstroem
vermeldende, ook binnen de lande bijval genieten, bij alle Vlamingen, die aan
't herleven van een eigen Vlaamsch Vlaanderen geloven !...**

**Koning Leopold de IIde gaf het voorbeeld en schonk Leo Maes in 1907 den
titel van “Leverancier aan het Hof des Konings...”**

Hij leve lang, Vlaanderen en zijn kunst ter eere !...

Uit Thorhout

R. Vansteenkiste